

Barns självrapporterade hälsa: Betydelsen av socialt kapital i skolan och närområdet

Ulrika Eriksson

Fil. Mag. i omvårdnad. Doktorand, universitetsadjunkt (from 2012-04-01: vik. universitetslektor), Institutionen för hälsovetenskap, Mittuniversitetet, 831 25 Östersund. E-post: Ulrika.Eriksson@miun.se. Tel: 063-16 56 59.

Avhandlingens övergripande syfte var att studera barns uppfattningar av socialt kapital i skolan och i närområdet och hur det relaterar till deras självrapporterade hälsa. Avhandlingen baserades på fyra studier (I-IV). Studie I-III var kvantitativa observationsstudier med tvärsnittsdesign. Datamaterialet utgjordes av enkätundersökningen Svenska skolbarns hälsovanor där barn i åldrarna 11-16 år deltog. Studie IV hade en kvalitativ, beskrivande design där barn i 11-12-årsåldern boende i glesbygdsmråden intervjuades i fokusgrupper. Data analyserades med olika typer av multivariata regressionsanalyser (I-III) samt kvalitativ innehållsanalys (IV).

Studie I visade att uppfattningar av socialt kapital i familjen, skolan och närområdet hade ett samband med barns självrapporterade hälsa, och socialt kapital i de olika kontexterna hade en ackumulativ effekt på hälsoutfallen. I studie II framkom att oberoende av hur den enskilde individen uppfattade skolkraven var risken för att rapportera en hög grad av hälsobesvär högre för elever som går i skolklasser med höga skolkrav, jämfört med elever i skolklasser med låga skolkrav. Dessutom fanns en interaktion mellan kön och krav på skolklassnivå, som innebar att flickor i högre utsträckning påverkades av höga skolkrav i skolklassen jämfört med pojkar. Studie III visade att det var vanligare att barn i urbana områden rapporterade låg tillit och trygghet i närområdet jämfört med barn i rurala områden. Barn som

uppfattade låg tillit och trygghet i närområdet rapporterade i högre utsträckning lågt välbefinnande i jämförelse med barn som uppfattade en hög tillit och trygghet i närområdet. Det framkom inga urbana – rurala skillnader i det sambandet. I den kvalitativa studien (IV) framkom att barn uppfattade glesbygdsmiljön som trygg och som ett bra ställe att växa upp på, samtidigt som den beskrevs som begränsande och isolerad. Glesbygdsmiljön skapade komplexa strukturer av sociala nätverk, sammanhållning och tillit, men kunde också utgöra en grogrund för utanförskap och social kontroll.

Avhandlingen bidrar till en ökad kunskap om hur uppfattningar av socialt kapital relaterar till barns självrapporterade hälsa och ger nya perspektiv med fokus på skola, närområde och urbana – rurala miljöer. Barns erfarenheter och åsikter är betydelsefulla att ta i beaktande i det hälsofrämjande arbetet avseende deras sociala miljöer. Det sociala kapitalet i skolan och närområdet är påverkbart och behöver belysas på den politiska agendan. Avhandlingens resultat kan ligga till grund för utformandet av hälsofrämjande interventioner med fokus på sociala relationer, tillit och normer i skolan och i närområdet.